

GOODBYE COLUMBUS

Der er ingen særlig grund til at være arrogant over for en film som »Goodbye Columbus«, selv om den er lige ud af Hollywood's trivialfilmskuffe. Også ved andet gennemsyn er filmen holdbar underholdning, hvad der nok kan give et fingerpeg om dens kvaliteter. Og at Larry Peerce, der tidligere kun har lavet et par småhysteriske, »engagerede« dramaer, kan lave en solid underholdningsfilm som denne, antyder også bredden i Hollywood's talentmasse.

I de fleste henseender er »Goodbye Columbus« uniform med tidens amerikanske film, i alle tilfælde med dem fra den kommercielle fløj. Dens hovedperson ligner helten i filmhistoriens mest effektive *box office*-succes, »Fagre voksne verden«, dens småbeske kærlighedsintrige er helt à la mode, og først og fremmest er dens billedsprog ærketypisk for den stil, der er blevet gængs efter »Elvida Madigan« og »Bonnie og Clyde«. Telelinsen er flittigt i brug, og næsten alle exteriørbilleder komponeres med en smuk garniture af *location-props*: løv, bladhang, bølgende græs, blomster osv. Musikken er beat (eller beat-inspireret), klipningen er kontant rytmisk, og filmens handling sættes ofte momentant i stå, mens instruktøren afleverer intermezzi af lyrisk karakter, horisontale billedsuits til musik, oftest dialogløse, næsten altid med brug af fotografiske finesser (telelinse, slowmotion, helikopter-foto).

Jeg har den dybeste respekt for de unge (og for den sags skyld også de ældre – f. eks. George Cukor i »Justine«) Hollywood-instruktørers fleksibilitet, at de så ubesværet er i stand til at tilegne sig en ny moderigtig stil.

Peerce's tidligere ret matematiske, sort-hvide interiør-foto afløses i »Goodbye Columbus« af en måske ikke mere mobil, men dog rummeligere fotostil, der titter lidt mere til højre og venstre, og som ikke er så udmattende betydningsfuld og pointeret i hver eneste indstilling. Hans tidligere så demonstrative engagement, hans moraliseren, der især i »New York kl. 3 nat« var utålelig firkantet, er her erstattet af en behagelig mangel på interesse for personernes psykologiske baggrund og en smidig koketteren med de lidt mere realistiske – omend ikke skandinavisk åbenhjertige – moralbegreber, der præger øjeblikkets amerikanske, kommercielle produktioner.

Nu har begge disse forhold – altså manglen på interesse i personernes baggrund og det unge pars erotiske adfærd – selvfølgelig deres bund i en nøjagtig tilsvarende holdning fra forfatteren Roth's side. Men det er dog immervæk Peerce's fortjeneste, at begge forhold eksekveres i så smuk overensstemmelse med både forlæg og logik. I det hele taget er »Goodbye Columbus« en særdeles perfekt filmatisering. Nok kan Roth's verbale elegance dårligt omsættes i billeder, men til gengæld forløser Peerce på det smukkeste den sommerstemning, der holder historiens umulige kærlighedsforhold i live, og da Neil i filmens sidste scene kommer på besøg hos Brenda i Boston, har billederne fået de efterårsfarver, der allerede før opgøret røber filmens slutning for os.

I smuk overensstemmelse med det litterære forlæg vælger Peerce ikke at tage parti i den stiltfærdige generations- og miljøkon-

flikt, der danner ramme om den sommerkorte kærlighedshistorie. Nok holder kameraet sig så tæt på Neil som muligt filmen igennem, men det låner ikke hans øjne. Parvenuefamilien Patimkin er skildret med behørig sympati for de værdier, den virkelig rummer: familiesammenholdet, forældrenes velmenende, omend ikke altid velanbragte beskyttertrang og dens i grunden ret realistiske forhold til penge, et forhold, der flere gange får et Du-kan-ikke-tage-det-med-dig-ekscen-trisk skær. Med smuk ironi, men uden at pege fingre, lader Peerce personerne – og her især mr. Patimkin og hans straight-out-of-campus-skøre søn, udlevere sig selv. Han vælger at beskrive fremfor at anbringe etiketter. Denne trang resulterer også i en noget overdreven interesse for det »eksotiske«, jødiske bryllup, men rent deskriptivt er synagogescenen egentlig det eneste fremmedlegeme i filmens indforståede beskrivelse af sund, amerikansk middelklasse.

Peerce's hang til hysteri er borte i denne film, og hans vulgaritet, der efter hans første par film burde være legendarisk, indskrænker sig til en enkelt, omend grov, visuel *joke* på karlekammerstadiet, nemlig klippet fra Brenda's og Neil's første elskovsscene på loftet til nærbilledet af en saftig, rød oksesteg. Han undgår alt for megen slinger i den deskriptive holdning, selv om hans selvpåtvungne disciplin – ingen fortæller, ingen indre monolog – et par gange fører ham af sporet.

Skønt »Goodbye Columbus« i mange henseender er en overordentlig vellykket film, er det dog karakteristisk, at ingen anmelder – og heller ikke denne – har kunnet mobilisere nogen udelst beejstring. Måske kan man – som Erik Ulrichsen i forbindelse med »Den illustrerede mand« – tale om en »litteraturens forbandelse«, der hviler over »Goodbye Columbus«. Filmen er disciplineret og konstant underholdende, men den mangler for ofte det særpræg, der kan adskille den fra resten af Hollywood's habile underholdningsproduktion. Fejlen kan muligvis ligge i en for respektfuld holdning overfor det litterære forlæg. Man forestiller sig, at Larry Peerce har været bundet af et manuskript, han ikke selv har haft nogen indflydelse på. Resultatet er blevet en gang kultiveret underholdning over gennemsnittet, men hvor mange film kan man overhovedet påstå det om?

Ib Lindberg

■ GOODBYE, COLUMBUS (GOODBYE, COLUMBUS – REND MIG I AMBITIONERNE!) 1969. NATIONALITET: USA. DISTRIBUTION: Paramount. PRODUKTION: Willow Tree Productions. PRODUCER: Stanley R. Jaffe. ASSOCIATE PRODUCER: Tony Lamarca. INSTRUKTØR: Larry Peerce. MANUSKRIFT: Arnold Schulman efter novelle af Philip Roth. CHEFFOTOGRAF: Gerald Hirschfeld. KAMERA: Ricky Bravo. FARVESYSTEM: Technicolor. KLIP: Ralph Rosenblum. ARKITEKT: Manny Gerard. MUSIK: Charles Fox. SANGE: »Goodbye, Columbus«, »So Kind to You«, »It's Got to be Real«. SUNGET AF: The Association. TONE: Jack C. Jacobson og Charles Grenzbach. KOSTUMER: Gene Coffin. INSTRUKTØRASSISTENT: Steve Barnett. MEDVIRKENDE: Richard Benjamin (NEIL KLUGMAN), Jack Klugman (MR. PATIMKIN), Nan Martin (MRS. PATIMKIN), Ali MacGraw (BRENDA PATIMKIN), Michael Myers (RON), Kay Cummings (DORIS), Lori Shelle (JULIE PATIMKIN), Royce Wallace (CARLOTTA), Sylvie Strauss (TANTE GLADYS), Michael Nurie (DON FARBER), Betty Greyson (TANTE MOLLY), Monroe Arnold (ONKEL LEO), Elaine Swain (SARA H EHR LICH), Rubin Schafer (ONKEL MAX), Jackie Smith (MODEL), Bill Derringer (JOHN MCKEE), Mari Gorman (SIMP), Gail Ommerle (HARRIET), Jan Peerce, Richard Wexler, Anthony McGowan, Chris Schenkel, Ray Baumele, Delos Smith, David Benedict, Mac Peerce. LÆNGDE: 102 min., 2795 m. CENSUR: Rod. DANSK UDLEJNING: Paramount. DANSK PREMIERE: Imperial 26. 1. 1970.

BØGER

ET KAPITEL AF STUMFILMENS HISTORIE

Ebbe Neergaard har i sin bog »Historien om dansk film« en kapiteloverskrift, som lyder: »– Og alle de andre«. Med alle de andre mener han alle de filmfabrikker, som opstod efter at Ole Olsen havde vist, at man kunne spinde guld af celluloidstrimlerne.

Disse firmaer ved man alt for lidt om. De skød op som paddehatte, mange forsvandt næsten før de var kommet frem. Nogle få blev tilbage – og af disse var endnu færre i stand til at frembyde Nordisk Films Kompagni nogen konkurrence.

Et af de selskaber, der et par gange kom isbjørnen i forkøbet med nye ideer, var det århusianske Fotorama. Det var således her, man indspillede verdens første »lange« film: »Den hvide slavehandel« – en tildragelse, som for alvor fik Ole Olsen til at spærre øjnene op. Han fik resolut optaget en tro kopi af Fotorama-filmen, fik den distribueret gennem sine sædvanlige kanaler som en ny sensation fra Nordisk – samtidig med, at han ved en snedig manøvre fik passiviseret de århusianske idémænd.

Det manglende kendskab til Fotorama er der nu delvis rådet bod på takket være Bernhard Jensens nyudkomne bog »Da Århus var Hollywood«. Han giver heri et topografisk, film- og personalhistorisk billede af filmaktiviteten i den jyske hovedstad fra omkring 1909 til begyndelsen af første verdenskrig.

Bogen er udkommet som led i en serie, udgivet af Århus byhistoriske udvalg, og det er derfor naturligt, at en del af stoffet netop er af lokalhistorisk art, og at selve det filmhistoriske stof flere steder er underordnet denne interesse. Dog, hellere end at bebrejde Bernhard Jensen denne disposition, må man glæde sig over, at han har fået så meget filmstof – så meget vedkommende filmstof med, som tilfældet er.

Grunden til, at bogen ved siden af det lokalhistoriske også er spændende filmhistorisk læsning, er at hente i Bernhard Jensens metode. Han har ikke på noget tidspunkt anset de spredte oplysninger, som var at finde om dette kapitel af filmens historie, for knæsatte sandheder, men er i hvert enkelt tilfælde gået til de samtidige kilder. Han har systematisk gennemlæst en hel række dagblade af mere eller mindre lokal art, københavnerbladene, kopibøgerne på filmmuseet, samt talt med folk, som på den ene eller anden måde har været impliceret i den jyske filmproduktion. Resultatet er blevet et væld af korrekte og nye oplysninger, hvad angår personer og filmpolitiske forhold. Også billedmaterialet bærer præg af, at Århusborgmesteren er gået lige til kilderne. Her er flere ting, som ikke tidligere har været bragt i forbindelse med dansk filmhistorie.

Et par små uøjeblikke er der kommet med hist og her. Således er navnet på Gyldendals filmselskab ikke som angivet a/s Dansk Filmkompagni men Dania Biofilm

(p. 100) og Gunnar Tolnæs, som Bernhard Jensen betegner som Sveriges største skuespiller, er dog nordmand.

Alt i alt må man dog sige, at Bernhard Jensens arbejde kan stå som et skoleeksempel på, hvor langt man kan nå alene gennem en systematisk gennemgang af dagbladenes filmstof – og (ikke at forglemme) et personligt engagement.

Bogen har undertitlen »Et kapitel af stumfilmens historie«, og det bringer tankerne hen på alle de andre tilløb til en dansk filmhistorie, som i kapitelform og andre former for mosaik har set dagens lys. *Ove Brusendorff* har fremdraget nyttige ting både om Nordisk og om Skandinavisk russisk handelshus. *E. Neergaard* er med sin »Historien om dansk film« og andre arbejder en kilde, som kan bruges. Også *A. Hending*, som på grund af det anekdotiske tit overses, har fremdraget et enormt stof om de tidlige danske film, som lader sig anvende efter en kritisk sortering. *Erik Ulrichsen* har i perio-

der beskæftiget sig engageret med »la belle époque« i almindelighed og August Blom i særdeleshed. *Marg. Engberg* har gennem længere tid samlet stof til en stumfilmshistorie. Hun har gennemlæst i tusindvis af breve, set kilometervis af film og bl. a. udarbejdet en fortegnelse over producerede danske stumfilm. De danske biografforhold er takket være *Gunnar Sandfeldt* mere gennemanalyseret end de fleste andre landes – og nu er der med *Bernhard Jensens* bog skrevet endnu et kapitel til den ikke eksisterende danske filmhistorie. Var det ikke snart på tide, at vi fik samlet alle disse tilløb under én hat, således at der blev skabt mulighed for den generelle danske filmhistorie, vi trænger så hårdt til.

Claus Ib Olsen

■ *Bernhard Jensen: Da Århus var Hollywood – et kapitel af stumfilmens historie. Udg. af Århus byhistoriske udvalg. Universitetsforlaget i Århus, 1969.*

Troels Wørsel, født 1950, maler, flere udstillinger, bl. a. K. E., læser kunsthistorie ved Københavns Universitet.

Ib Lindberg, født 1944, har studeret fransk og teaterhistorie ved Københavns Universitet. Exam. art. i filmkundskab 1969. Beskeden kritikervirksomhed. Startede 1967 (s. m. Jørgen Sprogøe) film-tidsskriftet »die asta«. Har desuden ernæret sig som filmlærer, oversætter og foredragsholder. Er p. t. formand for »Sammenslutningen af Danske Filmkritikere«.

★★★★ = MESTERVÆRK
★★★ = SKAL ABSOLUT SES
★★ = SEVÆRDIG
★ = KAN TIL NØD SES
● = LIGEGYLDIG

	Flemming Behrendt	Anders Bodelsen	Per Calum	Martin Drouzy	Øystein Hjort	Niels Jensen	Frederik G. Jungersen	Henning Jørgensen	Philip Lauritzen	Poul Malmkjær	Ib Monty	Morten Piil	Chr. Braad Thomsen
Min nat hos Maud (Rohmer)	★★★★★	★	★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★	★	★★★★	★★★★★
År nul (Marker)	★★★★★			★★★	★★★	★★★	★★★			★★	★★★		★★★
Åh, sikken herlig krig! (Attenborough)	★★★	★★★★★	★	★★	★★★	★★★	★				★★★★★	★★	
Antonio dræberen (Rocha)	★★★★★	★		★★★	★★	★★★	★	★★★★★	★★★★★	★★★	★	●	★★★★★
Lømlerne (Truffaut)	★★★		★★	★★	★	★★	★★★★			★★★	★	★★★★	★★★★
Snigskytten (Bogdanovich)	★★★	★★★	★★★		★★	●	★★	★★		★★★	★★	★★★★	★
Goodbye, Columbus (Pearce)	★★★	★★	★★★	★★	★★	★	★★	★	★★	★★	★★	★★	●
U. S. Greetings (Palma)	★★	★★	★★		★	★★	★★	★	★★	★★★★	★★	★★	★
Duel i Stillehavet (Boorman)	★★	★★★			★★	★★	★★		●	★★	★	★★	
De tre fra Mississippi (Rydell)	★★	★★	★★		★★	★	★★	★★★★	●	★	★	★★★★	
Medium Cool (Wexler)	★★	●	★★	★★	★★	★	★★	★★	★★	★★	★★	★★	●
Da strip-tease blev opfundet (Friedkin)			★★★		●		★				★★	★★	
Tre mand skal myrdes (Pogostin)			★			●	★	★★				★★★★	
Chicago, Chicago (Jewison)			★		★	★	★★				★★	★★	●
Peter Plys i blæsevej (Reitherman)	★★	★	★				★						
12 røde roser (Grosbard)	★★		★★				★	●					
Marlowe – en syl i ryggen (Bogart)		★	★		★★	●	★★	★		★★	★	★	
Sidste sommer (Perry)	★		★★	★★	★	★	★	★	★		★	★	★
Fellini Satyricon (Fellini)	★★	★	●	★★★★	★	★★★★	●	★★	★	★	●	★	●
Topaz (Hitchcock)	★★	★★★★★	★	★★	★★	★	●	●	●	★	★★	●	●
Bombehullet 70, stuen th. (Lester)	★	★★★					●	★	★	★★	●		●
De gode og de skrappe drenge (Kennedy)			★★			●	★★	●	★				
Et blik ind i fremtiden (Godard)	★★			★	●	●	★★			★★	●		★
Popi – far til to (Hiller)		★★			●		★				★		
Strandet i rummet (Sturges)	★	★	★		★★	★	★	●					
Made in Sweden (Bergensträhle)	★	★		★★	★	●	★	●	★★	★★	●	★	●
Justine (Cukor)	●	★★		★	●					★★★★	●		
Løve ved vintertide (Harvey)	●	★	★				★	●			★		
Der er koldt på toppen (Ritchie)			★		●	●	★				★		
Hans andet jeg (Hiller)	★		★				●						●
Den illustrerede mand (Smight)	●	●	★			●	●	★			★	●	
Den enøjede falk (Pollack)	★					●	●				●	★	
Hæng på, Jerry (Marshall)		★★	●			●	●	●					
En usædvanlig sømand (Frankenheimer)	★	★	●				●	●		●	●		
Ska' vi lege skjul (Hedegaard)	●	●		★		★	●				●	●	●
Fiskerens sko (Anderson)	●	●	●	★			★	●	●				